

SPREEUWEN BEROVEN GRUTTO'S

Christiaan Both

Als vogel kan je ruwweg op twee manieren aan je voedsel komen: je vindt het zelf, of je laat het andere vogels voor je vinden. Dit laatste kan ook weer op twee manieren: de ander was voornemens om je het voedsel te geven, of deze was dat zeker niet. Dit stelen van voedsel van anderen heet kleptoparasitisme en als je er op let dan is het geen zeldzaam verschijnsel onder vogels (Brockmann & Barnard 1979). Kijk eens naar een groep foeragerende huismussen *Passer domesticus*, en je ziet dat als het maar even mogelijk is ze andere mussen van hun voedsel be-

roven. Het zijn vaak de dominante individuen die zo hun kostje makkelijker bij elkaar kunnen scharrelen. Deze kunnen zich hier zelfs redelijk op specialiseren, zodat ze vooral op andere vogels letten en weinig voedsel meer zelf zoeken (Barnard & Sibly 1981). Er kunnen verschillende redenen zijn waarom het ene individu dominant is over de ander, waarbij grootte- en leeftijdsverschillen een belangrijke rol spelen.

Het stelen van voedsel komt niet alleen tussen soortgenoten voor, maar ook regelmatig tussen soorten. Sommige soorten, zoals de jagers *Stercorarius* spp, hebben zich hier sterk op gespecialiseerd, en halen een groot deel van hun energie uit prooien die eerst door andere gevangen zijn. Naast deze specialisten zijn er soorten die meer opportunistisch stelen, op momenten

dat de mogelijkheid zich voordoet en/of andere mogelijkheden van voedselzoeken weinig, of in ieder geval minder, opleveren. Dit is goed te zien in gemengde groepen van kokmeeuwen *Larus ridibundus* en Kievieten *Vanellus vanellus*, waarbij de kokmeeuwen er vaak met de wormen vandoor gaan die Kievieten boven de grond hebben gekregen (Kallander 1977, Thompson & Barnard 1984). Ook bij dit soort interacties is het vaak de grotere soort die de kleinere besteelt.

Spreeuw - Jan van der Greef

In de polder van Terschelling zag ik eind juli 2010 spreeuwen *Sturnus vulgaris* prooien stelen van grutto's *Limosa limosa* en rosse grutto's *L. lapponica*, een voorbeeld van een interactie waarbij de kleinere soort de grotere berooft. In het weiland bevond zich een gemengde groep van ca. 85 van beide gruttosorten, waarvan een deel foerageerde op (waarschijnlijk) emelten en regenwormen. Verspreid tussen deze grutto's liepen vier spreeuwen, die deels zelf foerageerden, maar ook zeer regelmatig de grutto's te grazen probeerden te nemen. De spreeuwen deden dat vaak door een korte vlucht te maken naar een plek waar een grutto een prooi had gevonden. Daarbij heb ik verschillende keren gezien dat een spreeuw de prooi uit de snavel van de grutto pakte, terwijl deze bezig was de prooi naar binnen te werken. Ook kwam het regelmatig voor dat de spreeuw naar de grutto vloog en deze wegjoeg van een plek waar die wat had gevonden.

De grutto's hadden goed door dat die spreeuwen niet te vertrouwen waren en probeerden de spreeuwen weg te jagen. Een aantal malen ging een grutto met een prooi op de wieken, achtervolgt door een spreeuw. Dit leidde minstens eenmaal tot het laten vallen van de prooi, die vervolgens door de spreeuw werd opgepikt. Ik heb niet geprobeerd om te kwantificeren hoe groot het voedselaandeel was dat spreeuwen zo verkregen en welk aandeel de grutto's zo verloren.

De spreeuwen leken niet alleen in competitie met de grutto's, maar ook met elkaar. Een deel van de tijd besteedden zij aan zingen, terwijl ze in het gras zaten, soms zelfs met hun vleugels slaand. Ik had sterk de indruk dat de spreeuwen zo hun "jachtgebied" verdedigden tegen de andere spreeuwen. Waarschijnlijk werkt deze kleptoparasitisme-strategie alleen als er geen andere individuen in de buurt zijn die dezelfde strategie uitoefenen.

Dit is niet de eerste keer dat spreeuwen op deze manier foeragerend zijn betrapt. Er is beschreven dat ze visjes stelen van dwergsterns *Sternula albifrons*, en wormen van kieviten (Kallander 1988) of lijsters (Snow 1958, Bird et al. 1973). De situatie die

Kallander beschrijft, lijkt veel op mijn waarnemingen, hoewel de kieviten daar vooral wormen aten en in de vlucht werden achtervolgd.

Grutto - Jan van der Greef

Toch lijkt kleptoparasitisme geen algemene voedselzoekgewoonte van spreeuwen. Zelf heb ik dit nooit eerder gezien, ook niet op Terschelling, waar ik veel naar foeragerende steltlopers heb gekeken en ook vaak kleptoparasitisme heb gezien tussen rosse grutto's onderling (Both et al. 2003).

Ook Kallander beschrijft dat hij veel naar interacties tussen kokmeeuwen, Kieviten en spreeuwen heeft gekeken, en zeer zelden heeft waargenomen dat spreeuwen de Kieviten beroofden. De vraag is dan ook waar deze innovatie (soms) opeens vandaan komt. Een mogelijke verklaring voor mijn waarnemingen is het extreem droge voorjaar op Terschelling dit jaar, waardoor bodemdieren waarschijnlijk dieper in de bodem zaten dan anders, en daardoor voor de spreeuwen wellicht slecht bereikbaar waren. Het viel me op dat spreeuwen in de polder ook meer dan anders erg verspreid zaten en het is mogelijk dat ook op andere plekken spreeuwen hun voedsel door kleptoparasitisme verkregen, hoewel ze dan andere soorten (zoals Kieviten) als slachtoffer moeten hebben genomen.

Het is intrigerend dat spreeuwen door omstandigheden een dergelijke foerageertechniek lijken te gaan gebruiken, en dat dit niet gaat om een enkel individu, maar dat meerdere individuen dit doen. Je vraagt je af of dit door een enkel individu wordt uitgevonden, en dan door andere wordt overgenomen. Het is ook spannend dat dit vervolgens samengaat met verdedigingsgedrag van deze foerageerplekken, iets dat spreeuwen normaal niet doen. Dit illustreert hoe flexibel gedrag kan zijn. Voor spreeuwen is dit niet verbazingwekkend, want die hebben zich op veel plekken in de wereld aan geheel nieuwe omstandigheden weten aan te passen.

Literatuur

Barnard, C.J. & R.M. Sibly. Producers and scroungers - A general model and its application to captive flocks of House Sparrows. *Anim. Behav.* 29: 543-550, 1981.
Bird, J., J. Alcock & W.J. Erckmann. Starlings stealing worms from robins. *Wils Bull* 85: 480-482, 1973.

Both, C., W.J. Edelaar & W. Renema. Interference between the sexes in foraging Bar-tailed Godwits. *Ardea* 91: 268-272, 2003.

Brockmann, H.J. & C.J. Barnard. Kleptoparasitism in birds. *Anim. Behav.* 27: 487-514, 1979.

Kallander, H. Piracy by Black-headed Gulls on Lapwings. *Bird Study* 24: 186-194, 1977.

Kallander, H. Starlings (*Sturnus vulgaris*) kleptoparasitising Lapwings (*Vanellus vanellus*). *Ökol. Vögel* 10: 113-114, 1988.

Snow, D.W. A study of blackbirds. George Allen and Unwin, London, 1958.

Thompson, D.B.A. & C.J. Barnard. Prey selection by plovers: optimal foraging in mixed-species groups. *Anim. Behav.* 32: 554-563, 1984.

*Vakgroep Dierecologie, Centrum voor Ecologische en Evolutionaire Studies,
Rijksuniversiteit Groningen, Postbus 40, 9750 AA Haren*

Dit artikel is eerder verschenen in Limosa en met toestemming van de auteur overgenomen.